

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eurooppalaisen biologisen ja lääketieteellisen kuvantamisen tutkimusinfrastruktuurin oikeushenkilöydestä ja osittaisesta verovapaudesta Suomessa

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eurooppalaisen biologisen ja lääketieteellisen kuvantamisen tutkimusinfrastruktuurin oikeushenkilöydestä ja osittaisesta verovapaudesta Suomessa (HE 48/2019 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- opetusneuvos Riina Vuorento, opetus- ja kulttuuriministeriö
- johtava tiedeasiantuntija Merja Särkioja, Suomen Akatemia
- professori John Eriksson, Turun yliopisto
- professori John Eriksson, Åbo Akademi

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eurooppalaisen biologisen ja lääketieteellisen kuvantamisen tutkimusinfrastruktuurin oikeushenkilöydestä ja osittaisesta verovapaudesta Suomessa.

Eurooppalaisen biologisen ja lääketieteellisen kuvantamisen tutkimusinfrastruktuuri eli Euro-BioImaging ERIC on hajautettu biologisen ja lääketieteellisen kuvantamisen tutkimusinfrastruktuuri, joka koostuu tutkimuslaitteita ja -palveluita tuottavista toimintayksiköistä ja niitä koordinoivasta johtokeskuksesta. Euro-BioImaging ERIC kattaa laaja-alaisesti biologisen ja lääketieteellisen kuvantamisen viimeisimmät teknologiat ja huippuosaamisen perustutkimuksen, soveltavan tutkimuksen ja lääketieteellisen tutkimuksen tarpeisiin.

Euro-BioImaging ERIC kokoaa siihen osallistuvien maiden kansalliset toimintayksiköt yhteen eurooppalaiseksi tutkimusinfrastruktuuriksi tehostamaan tutkijoiden työtä ja tutkimustiedon hallintaa. Eurooppalainen biologisen ja lääketieteellisen kuvantamisen tutkimusinfrastruktuuri on väylä alan johtaviin eurooppalaisiin kuvantamiskeskuksiin, joka mahdollistaa tutkimusinfrastruktuurin käyttäjille avoimen pääsyn biologisen ja lääketieteellisen kuvantamisen teknologioi-

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2019 vp

hin, tietotaitoon ja koulutukseen sekä tukee käyttäjiä kuvantamistietovarantojen hallinnassa, prosessoinnissa ja jakamisessa.

Euro-BioImaging ERIC perustetaan Euroopan unionin neuvoston asetuksella sekä erikseen tehtävällä Euroopan komission päätöksellä. Euro-BioImaging ERICin sääntömääräinen kotipaikka on Suomessa. Suomen tulee säätää Euro-BioImaging ERICin oikeushenkilöydestä sekä sen oikeudesta vapautukseen arvonnisäverosta ja valmisteverosta edellä mainitun neuvoston asetuksen mukaisesti. Euro-BioImaging ERICiä pidetään Suomessa Euroopan unionin arvonnisäverolainsäädännössä ja valmisteverolainsäädännössä tarkoitettuna kansainvälisenä järjestönä, jonka hankinnat vapautetaan verosta Euro-BioImaging ERICin perussäännössä sovituin edellytyksin ja rajoituksin.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana viimeistään neljäkymmenenviiden päivän kuluttua siitä, kun Euroopan komission päätös Euro-BioImaging ERICin hyväksymisestä tulee voimaan.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Sivistysvaliokunta korostaa, että usean valtion yhteiset infrastruktuuriverkostot ovat tehokas keino rakentaa yhdessä toisiaan täydentäviä tutkimusinfrastruktuuriresursseja ja siten edistää laajapohjaisesti korkeatasoisen tutkimuksen, koulutuksen ja innovaatiotoiminnan edellytyksiä. Niillä voidaan vahvistaa yhteistyötä kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kesken, tehostaa tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäyttöä sekä aktivoida yhteisiä investointeja. Näillä infrastruktuureilla tuetaan merkittävällä tavalla tutkijankoulutusta sekä tieteellisen osaamisen ja tietopääoman muodostumista ja hyödyntämistä.

Suomessa on vuodesta 2015 lähtien toiminut yksi eurooppalainen, hajautettuun ilmakehätutkimukseen keskittyvän tutkimusinfrastruktuuriverkoston päämaja ICOS-ERIC ja Suomi on kymmenen muun ERIC-muotoisen tutkimusinfrastruktuurin jäsen. ERIC-oikeushenkilömuotoisten tutkimusinfrastruktuurien lisäksi Suomi on jäsenenä 18 muussa kansainvälisessä tutkimusinfrastruktuurissa.

Sivistysvaliokunta pitää erittäin tärkeänä ja kannatettavana, että Suomi osallistuu Euro-BioImaging ERIC -verkoston toimintaan ja että verkoston kotipaikka on Suomessa. Valiokunta korostaa mahdollisuuksia osallistua jatkossa uusiin infrastruktuuriverkostoihin, joiden voidaan arvioida parantavan suomalaisen tutkimuksen laatua, tutkimusympäristöjemme vetovoimaisuutta ja maamme kilpailukykyä.

Eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuurikonsortioon (ERIC) sovellettavasta yhteisön oikeudellisesta kehyksestä säädetään Euroopan unionin neuvoston asetuksella (EY) N:o 723/2009 (jäljempänä ERIC-asetus) myöhempien muutoksineen. ERIC-konsortioiden perustamisesta päättää Euroopan komissio hakemusten perusteella. Konsortio saa oikeushenkilöaseman komission perustamista koskevan päätöksen voimaantulopäivästä alkaen.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2019 vp

Hallituksen esityksellä Suomi varmistaa sen, että ERIC-asetuksen säännökset toteutetaan maasamme tehokkaasti. Euro-BioImaging ERICin osalta tämä tarkoittaa, että konsortion oikeushenkilöasema vahvistetaan Suomen lainsäädännössä ja että konsortiolle myönnetään verotusta koskeva vapautus.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna.

Euro-BioImaging ERIC -verkoston toiminnasta

Keskeisenä tavoitteena Euro-BioImaging ERIC -verkostossa on koota huipputason tutkimusinfrastruktuuri-kokonaisuus, joka tarjoaa koordinoitusti bioalojen ja lääketieteen kuvantamisteknologioiden palveluja. Se tuo merkittävän lisäarvon Euroopan tutkimuskentälle ja vahvistaa Euroopan johtajuutta kuvantamiseen perustuvassa biolääketieteellisessä tutkimuksessa ja kuvankäsittelytekniikoiden kehittämisessä. Lisäksi se luo merkittäviä mahdollisuuksia uuteen liiketoimintaan ja tieteiden väliseen yhteistyöhön.

Sivistysvaliokunta korostaa, että Euro-BioImaging ERIC -isännöisyys tukee Suomen korkeatasoista tiedettä ja tutkimusta bio- ja lääketieteissä ja tukee esimerkiksi huomattavasti vireillä olevaa hanketta kansallisen lääkekehityskeskuksen perustamiseksi. Konsortion isännöisyys voi mahdollistaa suomalaisille tutkijoille nykyistä parempia osallistumis-, koordinointi- ja johtamismahdollisuuksia kansainvälisissä hankkeissa ja aloitteissa ja voi lisätä moninkertaisesti mahdollisuuksia saada Suomeen alan kansainvälistä tutkimusrahoitusta. Lisäksi se tukee pysymistä alan laitteistojen teknologisen testauksen ja kehityksen kärjessä ja tarjoaa myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia suomalaisille yrityksille. Valiokunta korostaa bio- ja lääketieteellisen kuvantamisen kehittymisen ja laajentuvan käytön merkitystä biotieteiden ja lääketieteen kehitykselle, esimerkiksi syövän kaltaisten sairauksien hoidossa.

Suomen rahoitusosuus

Euro-BioImaging ERICin vuosittainen jäsenmaksuista koostuva budjetti on jäsenmäärästä riippuen keskimäärin 1,5 miljoonaa euroa ensimmäisen viiden vuoden aikana. Suomen osuus jäsenmaksuilla kerättävästä budjetista on vuosittain keskimäärin 60 000 euroa. Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitea on vuonna 2015 sitoutunut maksamaan Suomen jäsenyydestä aiheutuvat jäsenmaksuosuudet.

Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitea on myöntänyt Turkuun sijoittuvan Euro-BioImaging ERIC -johtokeskuksen valmistelutyöhön yhteensä n. miljoona euroa vuosille 2015–2019. Samaan aikaan Turun yliopisto sekä Åbo Akademi ovat tukeneet hanketta yhteensä vajaalla puolella miljoonalla eurolla. Lisäksi tutkimusinfrastruktuurikomitea on myöntänyt rahoitusta kansallisen Euro-BioImaging ERIC -tutkimusinfrastruktuurin kehittämiselle yhteensä vajaat 4,8 miljoonaa euroa vuosille 2014–2020. Kansallisen toiminnan rahoittamisessa ovat olleet mukana Åbo Akademin ja Turun yliopiston lisäksi myös Helsingin ja Oulun yliopistot yhteensä runsaalla 2 miljoonan euron osuudella vuosina 2014–2020.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

3 §. Voimaantulosäännös. Hallituksen esityksessä on lain 3 §:ssä ehdotettu voimaantulon osalta, että laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana viimeistään neljänkymmenenviiden päivän kuluttua siitä, kun Euroopan komission päätös Euro-BioImaging ERICin hyväksymisestä tulee voimaan.

Euroopan komissio on tehnyt päätöksen Euro-BioImaging ERICin perustamisesta 29.10.2019. Päätös on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä 6.11.2019. Tästä johtuen lain voimaantuloa ei ole enää tarpeen jättää säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Sivistysvaliokunta ehdottaa tämän vuoksi, että lakiehdotuksen 3 §:n voimaantulosäännöksestä poistetaan asetuksenantovaltuus.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 48/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

Eurooppalaisen biologisen ja lääketieteellisen kuvantamisen tutkimusinfrastruktuurin oikeushenkilöydestä ja osittaisesta verovapaudesta Suomessa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Eurooppalainen biologisen ja lääketieteellisen kuvantamisen tutkimusinfrastruktuuri (*Euro-BioImaging ERIC*) on eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuurikonsortioon (ERIC) sovellettavasta yhteisön oikeudellisesta kehyksestä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 723/2009 tarkoitettu oikeushenkilö, jolla on Suomessa oikeuskelpoisuus. Se voi hankkia, omistaa ja luovuttaa irtainta, kiinteää ja henkistä omaisuutta, tehdä sopimuksia ja olla osapuolena oikeudenkäynneissä.

2 §

Euro-BioImaging ERIC on vapautettu arvonnäköveroista ja valmisteveroista niillä edellytyksillä ja rajoituksilla, jotka on sovittu sen perussäännössä sellaisena kuin se on Euro-BioImaging ERICin perustettaessa.

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2019 vp

3 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 21.11.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
varapuheenjohtaja Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Marko Asell sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Pirkka-Pekka Petelius vihr
jäsen Sofia Vikman kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine